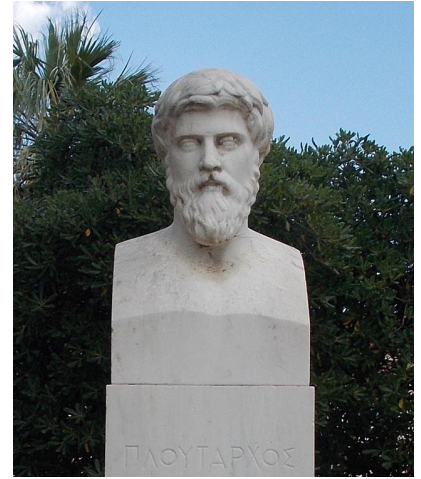

Ο Πλούταρχος και η συμβολική καταγωγή του Ιουδαϊσμού

Πρόλογος

Σύμφωνα με τον Πλάτωνα, μυθολογία είναι η επιμελής αναζήτηση των παλαιών. Αυτά τα «παλαιά» είναι κωδικοποιημένα σε λόγους και ιστορίες με τρόπο ευχάριστο και γλαφυρό. Με αυτή τη μέθοδο, οι αρχαίοι σοφοί κατάφερναν να διατηρούν τις βαθύτερες γνώσεις και να τις κληροδοτούν στους νεότερους, δημιουργώντας έτσι μια μυστική παράδοση. Φρόντιζαν βέβαια να δίνουν και τα κλειδιά της ερμηνείας. Έτσι, ο μύθος λειτουργεί σε δύο κύρια επίπεδα· στο εξωτερικό επίπεδο μιας απλής διηγήσεως (για τους πολλούς), και στο εσωτερικό συμβολικό επίπεδο (για τους λίγους) που έχρηζε αποσυμβολισμού.

Παρακάτω παρουσιάζεται ένα μικρό απόσπασμα από το έργο του Πλουτάρχου «Περί Ίσιδος και Οσίριδος», όπου γίνεται μνεία για την μυστική-συμβολική καταγωγή του Ιουδαϊσμού. Την εποχή που γράφεται το συγκεκριμένο έργο (περίπου τέλη του 1ου αιώνας κοινής εποχής), ο μεν Ιουδαϊσμός είχε μια ιστορία περίπου πέντε αιώνων, αφού κατασκευάστηκε κατά την εποχή της αιχμαλωσίας στην Βαβυλώνα. Ο δε Χριστιανισμός, η άμεση συνέχεια του πρώτου, αποτελούνταν από πλήθος ομάδων και ρευμάτων που είχαν μεταξύ τους αποκλίνουσες πεποιθήσεις (όπως άλλωστε και σήμερα), αλλά ακόμα και μέσα στην κοινότητα που αργότερα πήρε τα ηνία (η καλούμενη «ορθόδοξη»), υπήρχαν πολλά σημεία διαφοροποιήσεων. Κοινό βασικό χαρακτηριστικό των τριών αβραμιαίων θρησκειών είναι η επιβολή και η καταστροφή της αρχαίας Γνώσης. Είναι συστήματα υπακοής. Έχουν ως βάση τους τα κείμενα της Παλαιάς Διαθήκης (η διαφορά είναι στην ερμηνεία τους). Κατασυκοφάντησαν τον αρχαίο κόσμο και επιβλήθηκαν δια της βίας για πολιτικούς λόγους. Προέβησαν σε προμελετημένες καταστροφές και λεηλασίες ιερών τόπων και βιβλιοθηκών όπου φυλάσσονταν η Γνώση (με πρωταθλητή τον Χριστιανισμό).

Εξαίρεση αποτελούν οι Άραβες διανοητές (που μετέφρασαν πολλά αρχαιοελληνικά κείμενα) και οι Πέρσες που διέσωσαν τους τελευταίους σχολάρχες της Ακαδημίας, όταν οι τελευταίοι υπέστησαν τον απηνή και ανελέητο διωγμό του φωτισμένου

χριστιανού βυζαντινού αυτοκράτορα Ιουστινιανού. Τέλος, προσπάθησαν να συσκοτίσουν και να νοθεύσουν τις ζωτικές εκείνες γνώσεις που είναι απαραίτητες στην πνευματική ανέλιξη του ανθρώπου .

A. Ο Τυφών ως γενάρχης του Ιεροσόλυμου και του Ιουδαίου

Το δοκίμιο «Περί Ίσιδας και Οσίριδος» γράφεται από τον πρωθιερέα του Απόλλωνος Πλούταρχο μετά το 95 κ.ε. και απευθύνεται στην ιέρεια του Διονύσου Κλέα, «*αρχήίδα μεν ούσαν εν Δελφοίς των Θυιάδων, τοις δ' Οσιριακοίς καθωσιωμένην ιεροίς από πατρός και μητρός*» (364 E). Σε αυτό, αφού ο συγγραφέας προσφέρει την επιτομή του μύθου της Ίσιδος (355 D- 358 E), εν συνεχεία μέσω του αποσυμβολισμού (363 D - 384 C) μεταφέρει τα βαθύτερα και ουσιαστικά μηνύματά του. Μάλιστα, η αποκωδικοποίηση γίνεται σε πέντε επίπεδα. Οι πληροφορίες επομένως που βρίσκονται στο δοκίμιο αυτό, πέρα από σημαντικές και ενδιαφέρουσες, είναι επιπλέον άγνωστες για τον πολύ κόσμο.

Ο μύθος αναφέρεται στην διαμάχη μεταξύ της Ίσιδος και του Τυφώνα. Η Ίσις αντιπροσωπεύει την όρεξη και τη διάθεση για την αλήθεια, την μάθηση και την αναζήτηση. Συμβολίζει την αρχαία Γνώση που προάγει τον άνθρωπο και δίδονταν κυρίως δια των μυστηρίων.

*Διό θειότητος όρεξις εστίν η όμως αληθείας μάλιστα δε όμως περί θεών έφεσις, ώσπερ ανάληψιν ιερών την μάθησιν έχουσα και την ζήτησιν, αγνεΐας τε πάσης και νεωκορίας έργον οσιώτερον, ουχ ήκιστα δε τη θεώ ταύτη κεχαρισμένον, ην συ θεραπεύεις εξαιρέτως σοφήν και φιλόσοφον ούσα, ως τούνομα φράζειν έοικε παντός μάλλον αυτή το ειδέναι και την επιστήμην προσήκουσαν. Ελληνικόν γαρ η Ίσις εστί.
(351 E).*

Ο Τυφώνας αντιπροσωπεύει την άγνοια και την απάτη που τυφλώνουν τον νου, την διάσπαση και τον αφανισμό του ιερού λόγου. Δηλαδή, την καταστροφή και απόκρυψη όλων των ουσιωδών γνώσεων. «*Ο Τυφών πολέμιος ων τη θεώ και δι' άγνοιαν και απάτην τετυφωμένος και διασπών και αφανίζων τον ιερόν λόγον, ον η θεός συνάφει και συντίθησι και παραδίδωσι τοις τελουμένοις*» (351 E). Για αυτό, κατά τον μύθο, ο Τυφώνας διασπά και διαμελίζει το σώμα του Οσίριδος. Συνδέεται επίσης με το κατώτερο και άλογο μέρος της ψυχής. «*Τυφών δε όμως ψυχής το παθητικόν και τιτανικόν και άλογον και έμπληκτον*» (371 B).

Ο Όσιρις παριστάνεται ως βασιλιάς, είτε με ένα μάτι και σκήπτρο, είτε ως

πολύοφθαλμος. Είναι ο άνθρωπος που έχει φιλοσοφικό νου (γι αυτό και σύζυγος της Ίσιδος-Γνώσης). Όντας υψωμένος νοητικά (κρατά το βασιλικό σκήπτρο), είναι σε θέση να βλέπει εποπτικά (έχοντας έναν μεγάλο πνευματικό οφθαλμό), αλλά και πολυδιάστατα (για αυτό και πολύοφθαλμος). Αυτήν την πνευματική άνοδο προσπαθεί να εμποδίσει ο Τυφώνας.

Το παθητικό της ψυχής είναι «*το μέρος της ψυχής το δεχόμενον εντολής*» (Λεξικό Δημητράκου, τ. 10, σ. 5329). Όταν ο άνθρωπος δεν έχει πραγματικά καμία πνευματικότητα, γίνεται έρμαιο και όργανο τυφλής υπακοής σε εντολές. Όταν δεν ισορροπεί μέσα του, είναι επιρρεπής στο να χειραγωγείται. Η αδικία, η επιβολή, και η καταδούλωση των άλλων εκφράζεται με τον όρο «τιτανικόν». Κατά τους Ορφικούς, το τιτανικό μέρος στον άνθρωπο είναι σύμβολο του κατώτερου. Ως εκ τούτων, είναι άλογο. Ο όρος «έμπληκτον» εκφράζει το ασταθές και εύκολα παρασυρόμενο, χωρίς αυτοκυριαρχία. Αυτά τα χαρακτηριστικά σκιαγραφούν τους ανθρώπους όπως διαμορφώνονται παιδιόθεν, προκειμένου να αποτελέσουν «στρατό» (όντας ευκόλως διαχειρίσιμοι), υπηρετώντας την ίδια κατεστημένη εξουσία.

Τέλος, ο Τυφώνας καλείται από τους Αιγυπτίους και με την ονομασία «Σήθ». «*Τον Τυφώνα Σήθ Αιγύπτιοι καλούσι, όπερ εστί καταδυναστεύων ή καταβιαζόμενον*» (367 D). Εδώ βλέπουμε επιπλέον δύο χαρακτηριστικά, που είναι η καταδυναστευση και ο βίαιος τρόπος επιβολής.

Στην συνέχεια του μύθου, ο Τυφών σώζεται από την μάχη πάνω σε έναν όνο και γεννά τον Ιεροσόλυμο και τον Ιουδαίο. «*Οι δε λέγοντες εκ όμως μάχης επ' όνου τω Τυφώνι την φυγήν επτά ημέρας γενέσθαι και σωθέντα γεννήσαι παιδιάς Ιεροσόλυμον και Ιουδαίον, αυτόθεν εισί κατάδηλοι τα Ιουδαϊκά παρέλκοντες εις τον μύθον*» (363 C).

Στο σημείο αυτό, υπεισέρχεται το στοιχείο του όνου. Ο όνος σώζει τον Τυφώνα, και επόμενο είναι ότι θα έπρεπε να αποδίδονται σε αυτόν τιμές. Αλλά και ο αριθμός επτά, δεν είναι τυχαίος. Η ιερή ημέρα των Ιουδαίων είναι το Σάββατο ή αλλιώς η Εβδόμη. Όμως, ας δούμε τη λατρεία του...γαιδάρου.

B. Η λατρεία του...γαιδάρου

Ο Πλούταρχος δίνει την πληροφορία, ότι κατά τη λαϊκή παράδοση των Αιγυπτίων, το γαϊδούρι θεωρούνταν ζώο δαιμονικό και ότι κατά την εορτή του Ηλίου δεν επιτρεπόταν να δίδεται τροφή στους γαϊδάρους. Μάλιστα, έφτιαχναν γλυκά και

στο πάνω μέρος τους αποτύπωναν έναν γάιδαρο δεμένο. Και ενώ οι μυημένοι γνώριζαν πολύ καλά το βαθύτερο νόημα, οι απλοϊκοί έμεναν στους τύπους και τις δεισιδαιμονίες.

Στα «Συμποσιακά προβλήματα», ένα άλλο έργο του ίδιου συγγραφέως (πρόβλημα E, 670 E), αναφέρεται ότι οι Ιουδαίοι απέχουν από την βρώση του λαγού διότι τον λυπούνται («του μεν λαγώου φείδονται»), διότι μοιάζει με τον γάιδαρο, αν κανείς εξαιρέσει το μέγεθος και τον όγκο («γάρ λαγώς μεγέθους έοικε και πάχους ενδεής όνος είναι· και γαρ η χρώα και τα ώτα και των ομμάτων η λιπαρότης και το λαμυρόν έοικε θαυμασίως· ώστε μηδέν ούτω μηδέ μικρόν μεγάλω την μορφήν όμοιον γεγονέναι»).

Ο ιστορικός Απίων έγραψε σχετικά και με λεπτομέρεια, αλλά δυστυχώς δεν διαθέτουμε σήμερα κανένα έργο του παρά μόνο σε αποσπασματική μορφή. Τα δε αποσπάσματα βρίσκονται στο έργο του Ιώσηπου. Σύμφωνα με όσα μπορούμε να συμπεράνουμε από αυτό το λίγο που έχουμε στην διάθεσή μας, ο Απίων στα «Αιγυπτιακά» έδειχνε την αληθινή ιστορία του Ισραήλ, όπως άλλωστε έκανε και ο Μανέθων, του οποίου το έργο έχουμε επίσης σε αποσπασματική μορφή.

Αυτές οι φήμες(;) ήταν τόσο έντονες, ώστε ο Ιουδαίος ιστορικός Ιώσηπος αναγκάστηκε να γράψει και να προσπαθήσει να διαψεύσει τα γραφόμενα του Απίωνος, περί του ότι οι Ιουδαίοι λατρεύουν μυστικά, μια κεφαλή γαιδάρου μέσα στον Ναό τους. Στο μεσαιωνικό λεξικό του Σούδα, αναφέρεται ότι ο ιστορικός Δαμόκριτος γράφει στα «Τακτικά» (επίσης χαμένο έργο), στο δεύτερο βιβλίο «Περί Ιουδαίων», «ότι χρυσήν όνου κεφαλήν προσεκύνουν και κατά επταετίαν ξένον αγρεύοντες προσέφερον και κατά λεπτά τας σάρκας διέξαινον και ούτως ανήρουν». Οι Ιουδαίοι προσκυνούσαν κεφάλι όνου από χρυσό και κάθε επτά χρόνια έπιαναν έναν ξένο τον οποίο θυσίαζαν. Ας το κρατήσουμε αυτό, διότι θα συνδεθεί σε προσεχές άρθρο με τις ανθρωποθυσίες στην Παλαιά Διαθήκη.

Γ. Σύνδεση Τυφώνος- Κρόνου-Γιαχβέ

Ο Τυφώνας δεν συνδέεται μόνο με τους Ιουδαίους. Συνδέεται και με την παραποιημένη μορφή του Κρόνου. Είναι ο γιος του. «Εκ δε του Κρόνου τον Τυφώνα και την Νέφθυ» (Περί Ίσιδος και Οσίριδος, 356 Α). Όμως, πώς συνδέονται όλα αυτά με τον Γιαχβέ;

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημάνουμε το παχυλό ψεύδος των Γραφών ότι δήθεν υπάρχει φυλετική διαφορά ανάμεσα στους λαούς που κατοικούσαν στην ευρύτερη

περιοχή της Χαναάν, δηλαδή τη σημερινή περιοχή όπου βρίσκεται η Παλαιστίνη, το Ισραήλ, ο Λίβανος, η Ιορδανία, και μέρος της Συρίας. Εκεί κατοικούσαν άλλοτε οι Φοίνικες, οι Ισραηλίτες, οι Αραμαίοι, οι Μωαβίτες, οι Εδωμίτες, οι Αμμωνίτες. Η αρχαιολογία και η γλωσσολογία υποστηρίζουν την μεταξύ τους σύνδεση.

Στο πάνθεο των Χανααναίων υπήρχε πλήθος θεοτήτων, σε ένα ιεραρχικό σύστημα που ονομάζεται ενοθεϊσμός. Δηλαδή, πολλοί θεοί κατά ιεραρχική κλίμακα, που προέρχονται ουσιωδώς από ένα ανώτατο αίτιο.

Οι Φοίνικες ήταν σημιτικός λαός, που προήλθε από την Ερυθρά θάλασσα, κατά τον Ηρόδοτο. Σύμφωνα με τις Γραφές, υπήρχαν εποχές όπου οι Φοίνικες είχαν άριστες σχέσεις με τους Ιουδαίους. Ο βασιλιάς των Φοινίκων Χιράμ, όχι μόνο προμήθευε τον Σολομώντα με έμπυχο δυναμικό και με πρώτες ύλες με σκοπό την οικοδόμηση του Ναού του Γιαχβέ (Γ΄ Βασιλειών, κεφ. 5 στ. 15-30/ Β΄ Παραλειπομένων κεφ. 2), αλλά ο ίδιος έστειλε δούλους(!) για να χρίσουν βασιλιά τον Σολομώντα στην θέση του Δαβίδ. Ο Χιράμ είχε άριστες σχέσεις και με τον Δαβίδ. *«Και απέστειλε Χιράμ βασιλεύς Τύρου τους παίδας αυτού χρίσαι τον Σαλωμών αντί Δαυίδ του πατρός αυτού, ότι αγαπών ην Χιράμ τον Δαυίδ πάσας τας ημέρας».*

Ο δε Σολομώντας, στον οποίο -κατά τις Γραφές- ο ίδιος ο Γιαχβέ χάρισε άφθονη σοφία, ακολούθησε τη λατρεία αλλότριων θεών παράλληλα με την λατρεία του Γιαχβέ. Μάλιστα και την Ασάρτη, μια φοινικική θεότητα (Γ΄ Βασιλειών, κεφ. 11). Υποτίθεται ότι θύμωσε ο Γιαχβέ και επέτρεψε ως τιμωρία να διαιρεθεί η βασιλεία. Νομίζω ότι είναι εμφανής η μεταγενέστερη παραποίηση των κειμένων που συνέβη στην Βαβυλώνα από τους λευίτες, οι οποίοι συνδύασαν τις παλαιότερες πολυθεϊστικές παραδόσεις με τον μονοθεϊσμό που κατασκευάστηκε για πολιτικούς λόγους κατά την εποχή εκείνη. Πως είναι ποτέ δυνατό ο Σολομώντας να είχε πράγματι αποκάλυψη του «αληθινού θεού», να του έχει χαριστεί σοφία παραπάνω από κάθε άλλο άνθρωπο, να είναι μονοθεϊστής -εφόσον κληρονόμησε την μονοθεϊστική πίστη μέσω της γραμμής Αβραάμ-Ισαάκ-Ιακώβ-Ιούδα-Δαβίδ-, ενώ από την άλλη μεριά να παραβαίνει κατάφορα τις εντολές του ίδιου του θεού του παίρνοντας γυναίκες από τα έθνη, ασπαζόμενος απαγορευμένες (υποτίθεται) λατρείες παράλληλα με την λατρεία του Γιαχβέ, τόσο εύκολα και φυσικά; Στις Γραφές φαίνεται πολύ καθαρά ότι ο Γιαχβέ οργίστηκε διότι έχασε την αποκλειστικότητα, καθώς είχε δώσει εντολή στον Σολομώντα *«μη πορευθήναι οπίσω θεών ετέρων»* (Γ΄ Βασιλειών, 11:8-10). Όχι πίσω από ψεύτικους και ανύπαρκτους θεούς, αλλά πίσω από άλλους θεούς!

Η σύνδεση του Κρόνου και του Γιαχβέ θα μπορούσε να στηριχθεί και στα

παρακάτω:

1) Οι Φοίνικες ανέφεραν τον Κρόνο ως Ηλ. Η προσφώνηση «Ηλ» είναι επίσης μια από τις προσφωνήσεις του Γιαχβέ.

Ο ιστορικός Ερένιος Φίλωνας από τη Βύβλο της Φοινίκης, έχει γράψει σχετικά με αυτά. Τις πληροφορίες τις πήρε από παλαιότερα και μη σωζόμενα κείμενα του Σαγχουνιάθωνα. Όμως, και τα κείμενα του Ερένιου διασώζονται μόνο αποσπασματικά από παραθέσεις του Ευσεβίου. Όπως γράφει ο Αθανάσιος Σταγειρίτης στην «Ωγυγία», «*κάποιοι κριτικοί συμπεραίνουν ότι ο Φίλων νόθευσε το πρωτότυπο και ο Ευσέβιος τη μετάφραση*» (τ. Α΄, σ. 42). Παρόλα αυτά, ακόμα και μέσα από τις παραποιήσεις, μπορούμε να διακρίνουμε κάποια σημεία που συνάδουν με άλλα στοιχεία και να καταλάβουμε κάποια πράγματα. Οι δε παραποιήσεις εντοπίζονται κυρίως στην παρουσίαση των μύθων υπό την οπτική του ευημερισμού.

Σύμφωνα με όσα αναφέρει ο Αθανάσιος Σταγειρίτης, ο Έλ (ή Ήλος, ή Ήλ, ή Κρόνος) ήταν απόγονος του Ουρανού, και κάποια στιγμή επαναστάτησε εναντίον του. Οι δε συνεργάτες του Κρόνου λέγονται Ελωίμ ή Ελωχίμ, δηλαδή «κρόνιοι». Και αυτά τα ονόματα παράγονται από το όνομα «Ήλος».

Σύμφωνα με τον ιστορικό Ερένιο Φίλωνα, κατά τους Φοίνικες, ο Έλ είναι ο βασιλιάς Ήλος που ταυτίζεται με τον Κρόνο, και κατά μια εκδοχή οι Ελοχίμ ήταν οι σύμμαχοί του στην Τιτανομαχία.

Ο Ήλος (ή Ήλ ή Έλ ή Κρόνος) είχε γιο τον Ιεούδ. Για να γλιτώσει από μια συμφορά, αναγκάστηκε κάποτε να θυσιάσει τον γιό του. Με το παράδειγμα του Ήλου, η ανθρωποθυσία έγινε έθος στους Φοίνικες. Γράφει ο Ευσέβιος στην «Ευαγγελική Προπαρασκευή» παραθέτοντας από τον Ερένιο Φίλωνα..

*Εκ δε του πρώτου συγγράμματος της Φίλωνος Φοινικικής ιστορίας παραθήσομαι ταύτα· Έθος ην τοις παλαιοίς εν ταις μεγάλαις συμφοραίς των κινδύνων αντί της παντῶν φθοράς **το ηγαπημένον των τέκνων τους κρατούντας ή πόλεων ή έθνους εις σφαγήν επιδιδόναι λύτρον τοις τιμωροίς δαίμοσι·** κατεσφάπτοντο δε οι διδόμενοι μυστικώς. **Κρόνος τοίνυν, ον οι Φοίνικες Ηλ προσαγορεύουσι** βασιλεύων της χώρας, και ύστερον μετά την του βίου τελευτήν εις τον του Κρόνου αστέρα καθιερωθείς, εξ επιχωρίας νύμφης Ανωβρέτ λεγομένην **υιόν έχων μονογενή,** ον δια τούτο Ιεούδ εκάλουν, του μονογενούς ούτως έτι και νυν καλουμένου παρά τοις Φοίνιξι, κινδύνων εκ*

πολέμου μεγίστων κατειληφόντων την χώραν βασιλικώ κοσμήσας σχήματι του υίου βωμόν τε κατασκευασάμενος κατέθυσεν

Αυτή η ειδική συνήθεια μεταφέρθηκε στην Καρχηδόνα, που ήταν αποικία Φοινίκων. Οι Φοινίκες-Καρχηδόνιοι, σύμφωνα με αρκετές μαρτυρίες, είχαν νόμιμο έθιμο να θυσιάζουν παιδιά ακόμα και κατά την εποχή του νεοπλατωνικού φιλοσόφου Πορφυρίου.

Ο Γιαχβέ αναφέρεται ως «Ήλ» ή «Έλ» στο μασοριτικό κείμενο της Παλαιάς Διαθήκης, αλλά ορισμένες φορές και στην παράφραση των Εβδομήκοντα. Για παράδειγμα, αναφέρεται ως «Έλ Σαντάγι» επτά φορές. Έτσι έγινε γνωστός τόσο στον Αβραάμ όσο και στον Ιακώβ (Γένεση 17:1 και 35:11, αντίστοιχα). Επίσης, ως «Έλ Ελυόν» αναφέρεται 28 φορές. Ως «Έλ Ολάμ», ως «Ελοχίμ» (ο πληθυντικός του Ελ), περίπου 2000 φορές. Ο Ευσέβιος αναφέρει στην «Ευαγγελική Απόδειξη» ότι το «Ήλ» ήταν μια από τις εβραϊκές προσφωνήσεις για τον Γιαχβέ στην Παλαιά Διαθήκη.

Όρα μη τις έγκειται βαθυτέρα θεωρία παρ' Εβραίοις· Ελωχείμ γαρ ο Θεός ονομάζεται και τούτο δια σχεδόν εύροις αν της Γραφής· επει και κυρίως ούτω παρά τοις Εβδομήκοντα έτι και νυν τη Εβραίων ονομάζεται φωνή. Φέρονται γε μην παρ' αυτοίς επί της θείας προσηγορίας και έτεροι τινές εκφωνήσεις, ώσπερουν και το Σαδδαϊ, και το Ιαώ, και Ήλ, και άλλα τούτοις παραπλήσια. Ο δην μετά χείρας ψαλμός από του Ηλ, Ηλεί, Ηλεί, λαμμά σαβαχθανί, περιέχει ω κέχρηται και ο Κύριος ημών, ου μην από του Ελωείμ (PG τ. 22, σ. 765)

Ο Επιφάνιος Κύπρου στο «Πανάριον» αναφέρει παρεμφερή πράγματα.

Ως ονομασίαι εισί δοξολογιών άπασαι ερμηνευόμεναι, και ουκ ονόματα εστί θετά, ως ειπείν, τη Θεότητι. Άτινα και ενταυθοί σπουδασθήσονται, ερμηνευθέντα κείσθαι· το Ισραήλ Θεός, το Ελωείμ Θεός αεί, το Ηλί Θεός μου, το Σαδδαϊ ο ικανός, το Ραββωνί ο Κύριος, το Ιά Κύριος, το Αδωναϊ ο ων Κύριος, το Ιαβέ, ος ην και εστί και αεί ων· ως ερμηνεύει τω Μωυσή, ο ων απέσταλκέ με, ερείς προς αυτούς· και το Ελλιών ύπιστος, και το Σαβαώθ δυνάμεων ερμηνεύεται. Κύριος ουν Σαβαώθ, Κύριος των δυνάμεων. (PG τ. 41, σ. 685)

Ας δούμε τώρα την ονομασία «Ισραήλ». Σύμφωνα με την βιβλική αφήγηση, ο Ιακώβ

(που σημαίνει «υποσκελιστής») μετονομάστηκε σε «Ισρα-ήλ» (που σημαίνει «δύναμις θεού»), όταν πάλεψε με τον Θεό ή άγγελο (αναφέρονται ταυτόχρονα και τα δύο). Από αυτόν πήραν οι απόγονοί του την ονομασία «Ισρα-ήλ» ως λαός.

«είπεν δε αυτώ ου κληθήσεται έτι το όνομα σου Ιακώβ αλλά Ισραήλ έσται το όνομα σου ότι ενίσχυσας μετά θεού και μετά ανθρώπων δυνατός» (Γένεση, 32:28). Και στην συνέχεια, ο τόπος κλήθηκε «Φανου-ήλ». *«και εκαλεσεν Ιακωβ το ονομα του τοπου εκεινου ειδος θεου ειδον γαρ θεον προσωπον προς προσωπον και εσωθη μου η ψυχη»* (32:30). Ο Νεόφυτος Βάμβας μεταφράζοντας από το μασοριτικό, γράφει: *«Και εκάλεσεν ο Ιακώβ το όνομα του τόπου εκείνου Φανουήλ, λέγων, Διότι είδον τον θεόν πρόσωπο προς πρόσωπον, και εφυλάχθη η ζωή μου»*.

Τόσο η λέξη «Ισρα-ήλ» όσο και η λέξη «Φανου-ήλ», έχουν το «Ηλ» ως κατάληξη. Και στις δύο περιπτώσεις αποδίδεται ως «θεός». Ποιός θεός όμως; Ο Κρόνος, κατά την φοινικική εκδοχή. Την ίδια κατάληξη βλέπουμε και σε άλλα Βιβλικά ονόματα, όπως «Ιεζεκι-ήλ», «Δανι-ήλ», «Σαμου-ήλ» κ.ά. Η ονομασία αυτή για τον «ύψιστο θεό» ήταν γνωστή όχι μόνο στον Αβραάμ (γενάρχη των Ισραηλιτών κατά τη βιβλική αφήγηση μέσω της γραμμής Αβραάμ- Ισαάκ- Ιακώβ- δώδεκα πατριάρχες), αλλά και σε άλλους, όπως για παράδειγμα στον Μελχισεδέκ (που δεν είχε καμία σχέση με τους Εβραίους).

Έτσι, στο βιβλίο της Γενέσεως (κεφάλαιο 14, στ. 18-20), αναφέρεται ότι ο Μελχισεδέκ *«ην ιερεύς του θεού του υψίστου»* (Έλ) και ότι ευλόγησε τον Αβραάμ, που σημαίνει ότι ήταν μεγαλύτερός του. Αυτή η αναφορά επαναλαμβάνεται από τον συγγραφέα της «Προς Εβραίους» επιστολής, ο οποίος επιβεβαιώνει ότι *«χωρίς δε πάσης αντιλογίας το έλαττον υπό του κρείττονος ευλογείται»* (7:7). Στο βιβλίο «Δανιήλ» (11:36), ο Γιαχβέ αναφέρεται ως *«θεός των θεών»* (Έλ Ελίμ). Οι επιρροές του πολυθεϊσμού είναι εμφανείς.

2. Μέσα στην Βίβλο μαρτυρούνται άλλα επιμέρους κείμενα, τα οποία σήμερα δεν υπάρχουν. Ένα τέτοιο κείμενο, είναι «το βιβλίο του Ιασήρ» ή «το βιβλίο των ηρώων». Υπάρχουν αναφορές περί του βιβλίου αυτού σε τρία βιβλία των Γραφών. *«Δεν είναι τούτο γεγραμμένον εν τω βιβλίω του Ιασήρ;»* (Ιησούς του Ναυή, 10:13). Ωστόσο, η αναφορά στο συγκεκριμένο βιβλίο παραλείπεται στην παράφραση των Εβδομήκοντα παραφραστών. *«ιδού, είναι γεγραμμένον εν τω βιβλίω του Ιασήρ»* (Β΄ Σαμουήλ, 1:18). Αυτή τη φορά, η αναφορά αυτή δεν παραλείπεται από τους Εβδομήκοντα, αλλά το βιβλίο λέγεται με άλλη ονομασία. *«ιδού γέγραπται επί βιβλίου του ευθούς»*.

Ας προσέξουμε την πολύ περίεργη αναφορά στο βιβλίο «Ησαΐας». Λέει ο Θεός μέσω του Ησαΐα:

«και μωροί έσονται οι άρχοντες Τάνεως· οι σοφοί σύμβουλοι του βασιλέως· η βουλή αυτών μωρανθήσεται· πως ερείτε τω βασιλεί υιοί συνετών ημείς υιοί βασιλέων των εξ αρχής» (19:11).

Η μωρία των αρχόντων βρίσκεται στο ότι ισχυρίζονται ότι είναι «γιοί των συνετών», «γιοι των αρχαίων βασιλέων». Έτσι ξεκομμένο, δεν βγάζει νόημα. Όπως πολλά άλλα μέσα στις Γραφές, όχι διότι ήταν τόσο ανόητοι, αλλά διότι λείπουν σκοπίμως πολλά άλλα στοιχεία που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην πλήρη κατανόηση των γραφομένων.

Αυτό το εδάφιο αντανakλά παράδοση που υπήρχε στο αρχαιότατο βιβλίο «Ιασήρ», το οποίο δεν εξυπηρετούσε τον κατασκευασμένο ιουδαϊκό μονοθεϊσμό στην Βαβυλώνα. Εκεί λοιπόν αναφέρεται ότι ο θεός του Μωυσή είναι «γιος σοφών, γιος αρχαίων βασιλέων». Να γιατί οργίστηκε ο Γιαχβέ. Διότι με βάση τα λεγόμενα των αρχόντων, αυτοί εξίσωναν τον εαυτό τους με τον Γιαχβέ. Φανερώνεται μέσα στις ίδιες τις Γραφές πόσο ζηλιάρης και εγωιστής ήταν.

Μπορεί σήμερα να μην έχουμε το κείμενο «Ιασήρ» στην αυθεντική του μορφή, όμως ακόμα και σε αυτήν την διασκευή απηχούνται ιδέες σε σημεία των Γραφών. Το πιο σημαντικό όμως είναι ότι στο σκοπίμως χαμένο αυτό βιβλίο, ο Γιαχβέ παρουσιάζεται ως γιος του Κρόνου, μια πεποίθηση που θα είχε αργότερα και μερίδα χριστιανών υπό το όνομα Οφίτες.

Διομήδης